

Jesen: tri poteze, ki odločijo o čistih njivah prihodnje leto

Jesen je v ekološki pridelavi pogosto podcenjen, a izjemno pomemben del leta. Prav v tem obdobju se namreč postavljajo temelji za prihodnjo sezono. Odločitve o setvi ozimin, izbiri in setvi podsevkov, gnojenju ter obdelavi tal imajo dolgoročne posledice za rodovitnost tal, pojav plevelov in stabilnost pridelkov.

Prva ključna poteza je pravočasna setev ozimin in skrbno pripravljena setvena posteljica. Dobro pripravljena tla omogočajo hiter in enakomeren vznik, kar oziminam daje konkurenčno prednost pred pleveli že v jesenskem obdobju. Pozna setev, slaba struktura tal ali neenakomeren vznik pogosto vodijo v večji plevelni pritisk spomladi. Pri ekoloških oziminah je še posebej pomembna izbira sort, ki so prilagojene lokalnim razmeram in imajo dobro sposobnost prezimovanja. Mehanski ukrepi proti plevelom morajo biti usmerjeni v mlade plevelce in izvedeni v razmerah, ki ne poslabšajo strukture tal pred zimo. Preintenzivna obdelava v vlažnih razmerah lahko povzroči zbitost in dolgoročno škoduje rodovitnosti tal.

Drugi steber jesenske strategije so pokrovni posevki in zeleno gnojenje. Njihova vloga v ekološki pridelavi je večplastna. Pokrovni posevki varujejo tla pred erozijo, zmanjšujejo izpiranje hranil, izboljšujejo strukturo tal in spodbujajo talno biološko aktivnost. Hkrati delujejo kot konkurenčni posevki plevelom in lahko zmanjšujejo plevelni pritisk v naslednji sezoni. V kolobarjih ekoloških kmetij imajo pokrovni posevki tudi pomembno vlogo pri kroženju hranil, zlasti kadar vključujejo metuljnice, ki vežejo atmosferski dušik. Setev pokrovnih posevkov neposredno po spravi glavne kulture omogoča maksimalno izrabo vegetacijskega obdobja in preprečuje, da bi tla čez zimo ostala gola. Pravila ekološke pridelave izrecno poudarjajo pomen kolobarjenja, pokritosti tal in ohranjanja rodovitnosti, kar dodatno potrjuje vlogo pokrovnih posevkov kot temeljnega ukrepa.



Tretja pomembna poteza je preiščljena jesenska obdelava tal. Cilj ni maksimalna obdelava, temveč takšna, ki ohranja strukturo tal, omogoča dobro infiltracijo vode in ne povečuje tveganja za zbitost. Na erozijsko občutljivih tleh je še posebej pomembno, da tla ostanejo pokrita in da se izogibamo globokim posegom tik pred zimo.

Posebno pozornost si v jesenskem obdobju zasluži tudi gnojenje. Organska gnojila, kot so hlevski gnoj ali kompost, se pogosto umeščajo v kolobar prav jeseni, zlasti pred kulturami, ki so hranilno zahtevnejše. Pomembno je, da je gnoj dobro uležen in enakomerno razporejen, saj s tem zmanjšamo tveganje za izpiranje hranil in hkrati izboljšamo strukturo tal. Jesensko gnojenje mora biti vedno usklajeno z načrtom kolobarja in analizo tal. Pravila ekološke pridelave zahtevajo, da gnojenje temelji na dejanskih potrebah rastlin in tal ter da ne povzroča onesnaževanja okolja.

Jesen je tudi najprimernejši čas za na številnih ekoloških kmetijah. Apnenje ima ključno vlogo pri uravnavanju kislosti tal in ustvarjanju ugodnih razmer za rast kulturnih rastlin ter delovanje talnih



mikroorganizmov. V hladnejšem delu leta, ko na njivah ni glavnih posevkov, lahko apno enakomerneje razporedimo po površini, ne da bi motili rastline. Poleg tega imajo apneni materiali dovolj časa, da postopno reagirajo v tleh in vplivajo na pH še pred začetkom intenzivne rasti spomladanskih kultur. Ustrezna kislinsko-bazična uravnoteženost tal izboljša dostopnost hranil, poveča biološko aktivnost tal in okrepi delovanje mikroorganizmov, kar je v ekološki pridelavi še posebej pomembno.

Pomemben, a pogosto spregledan vidik jesenske strategije je zmanjševanje plevelnega semenskega potenciala v tleh. Vsaka sezona, v kateri plevelom dovolimo, da semenijo, pomeni dolgoročno povečanje težav v naslednjih letih. Jesenski ukrepi, kot so pravočasna spravilo, mehanska obdelava, setev pokrovnih posevkov in konkurenčne ozimine, lahko bistveno zmanjšajo količino plevelnih semen, ki vstopajo v talni semenski bank. Takšen pristop je eden najbolj učinkovitih dolgoročnih ukrepov za obvladovanje plevelov v ekološki pridelavi.

Pripravil:

Maribor, 13. 10. 2026

Andrej Šuvak, KGZS – Zavod MB
specialist za področje ekološkega kmetovanja